
 Портрет

Раїса ЗАХАРЧУК-ЧУГАЙ

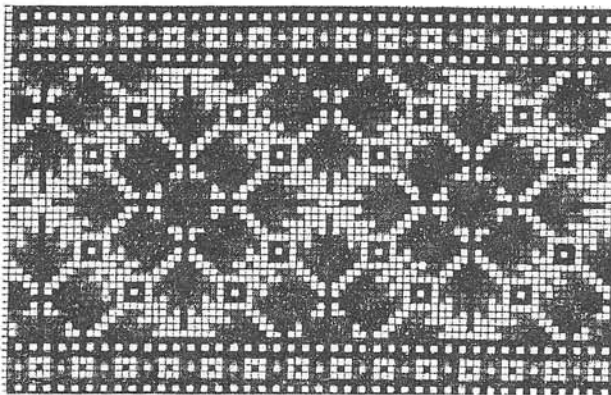
УКРАЇНСЬКА ВИШИВКА ЗА ОКЕАНОМ
(творчість Ольги Загородньої-Трачук)

Raisa ZAHARCHUK-CHUHAIJ. Ukrainian Embroidery Beyond the Ocean.

Ольга Загородня-Трачук народилася в Овручині Житомирської області. У воєнні лихоліття 1920-х років переїхала з батьками на Львівщину. Навчалась у Львівській торговельній школі. Емігрувала з України в 1944 році. Жила в Австрії, Польщі, Німеччині, а з 1947 р. проживає у США.

Розповідаючи про своє нелегке життя у воєнні роки, завжди згадує щось цікаве, пов'язане з вишивкою.

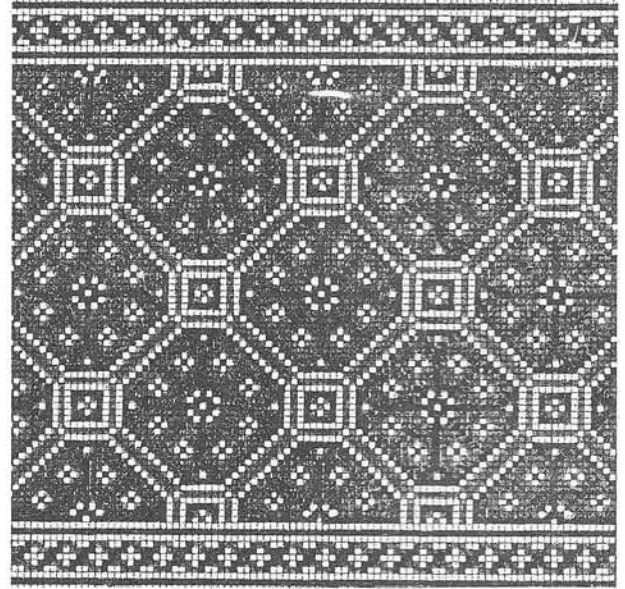
...А життя її справді було напружене, буремне. Бо ж, як згадує пані Ольга, на її життєвій дорозі часто чулись постріли. Вона була свідком подій, при яких, здавалось, сама земля тяжко стогнала та й горіла... "В найтяжчу хвилину нас рятувала Матінка Божа і Матір-Україна" — ділиться спогадом п. Ольга. І продовжує: "То ж не даремно я вишила портрет Матері Божої. В цій вишивці понад 32 тисячі стібків. Спеціалісти оцінюють його сьогодні як високомистецький твір"

Загородня-Трачук О. Фрагмент вишивки за мотивом вірця з м. Острога (XIX ст.)

Вишивати Ольга почала з дитячих років. В шість літ уміла рівенько стелити хрестики на шматку полотна, витканому бабусею. Навчаючись у Львові, старалась вишити найкраще весняну блузу на Великдень, подібної якій не було в жодної з її подруг. Уже з молодих років, як сама говорить, ретельно вишивала, дбала, аби вишивка була правдива, чиста; тобто відпо-

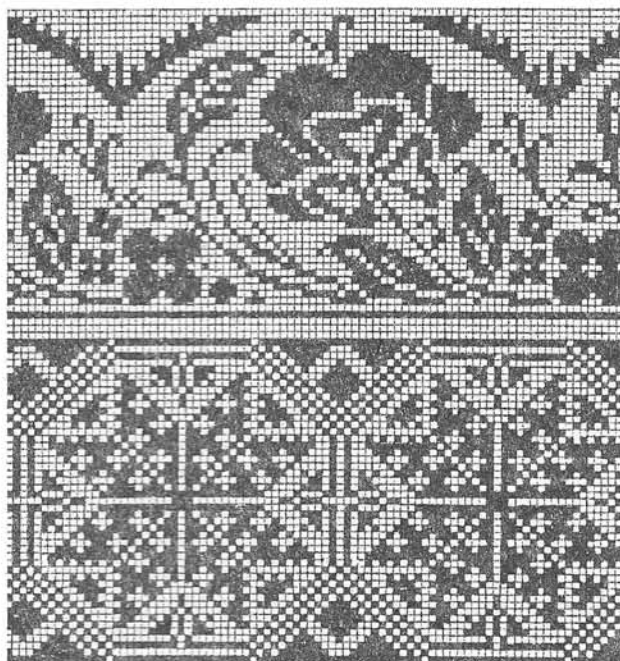
відала традиційним народним принципам вишивання. Бо ж гріх псувати красу традицій вишивки, скажімо, гуцульської, покутської, волинської, полтавської, поліської... "Вишивку треба вивчати, знати її закони і відмінності, а тоді вже самій щось видумувати".

Загородня-Трачук О. Фрагмент вишивки за мотивом вірця із села Колодно Кременецького повіту (XIX ст.)

У її формуванні як шанувальника, дослідника, як людини активної, пошукової праці, що все життя вивчала українську народну вишивку і сама вишивала оригінальні вироби, важливу роль відіграв її чоловік, полковник Юрій Загородній. У 1920-х рр. він був командиром III кінного полку ім.Гетьмана Мазепи в армії генерала Олександра Удовиченка військ УНР. Полк розформувався у Польщі в 1923 році. Родом з хутора Шатки Гайсинського повіту на Вінничині, він від мами успадкував любов і шану до культури рідного народу. Людина високоосвічена, демократичних поглядів, він багато робив під час еміграційного життя для збереження традиційної української культури. У 1920-х рр. в таборі м. Каліш він підтримував офіцерів, які зі своїми дружинами, дітьми займалися і народним різьбленням, і вишиванням. У цьому таборі вишивали в основному білими нитками настилом, лиштвою у поєднанні з вирізуванням скатертини, рушники, декоративні доріжки, занавіси, церковний одяг, престольні покривала тощо, переважно вироби великих розмірів. Вони експонувались на виставках в Англії, Німеччині, Франції. Цікаво, що часто авторами, та й виконавцями складних композицій вишивок інтер'єрного призначення були офіцери з вищою освітою різних спеціальностей. Багато з них мали колекції виши-

вок, зібраних на Київщині, Полтавщині, Вінниччині. Важливо, що ці колекції берегли, перевозили з собою по Європі й Америці.

Загородня-Трачук О. Фрагмент вишивки за мотивом взірця з м. Почаїв (XIX ст.)

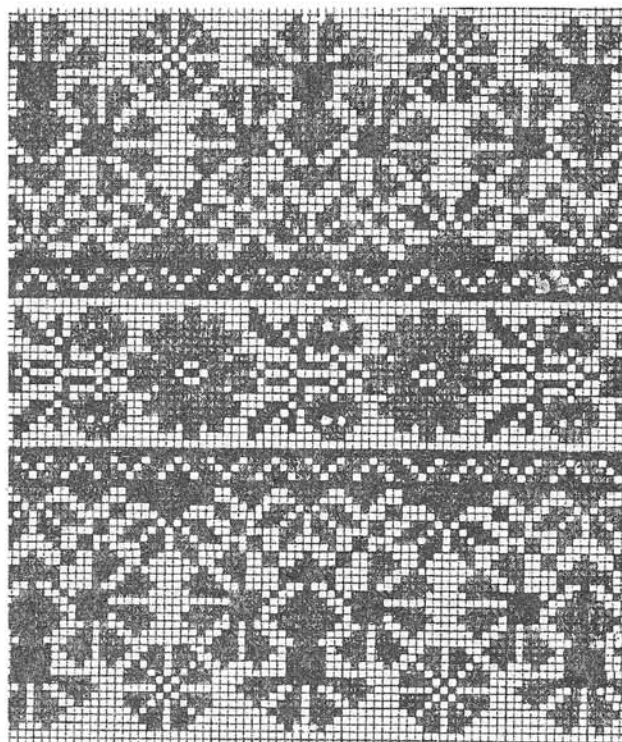
Ольга Іванівна Загородня-Трачук з теплом згадує, як її чоловік говорив:

— Ользю, хочеш щось добре в житті зробити, — не дай пропасти вишивці, цьому неоціненному скарбу мистецької культури рідного народу...

І вона поставила собі за мету збирати для музеїв давні зразки вишивок, вишивати і розробляти на основі відомих нові узори. За своє життя внаслідок копіткої праці вона сама вишила унікальні узори в орнаментальному і колористичному рішенні, які мають виразні локальні відмінності, характерні для української народної вишивки.

Визначились два напрямки творчої пошукової діяльності Ольги Іванівни. Перший полягав в тому, що вона дослівно відшивала рідкісні давні узори, збережені з таких ушлявлених центрів вишивання, як Клембівка, Решетилівка, Космач, Яворів та ін. Другий напрямок — це створення нових узорів на основі інтерпретації типових українських зразків вишивок, вміння застосувати їх для модерних форм одягу, змодельованих згідно осучаснених тенденцій мистецтва моделювання. У цьому аспекті на особливу увагу заслуговують створені нею моделі жіночих блуз, пошитих з тонкого шовку чорного, оранжевого, золотистого кольору. Власне, на кольоровому фоні тонкої тканини шифону Ольга Іванівна зуміла надзвичайно дріб-

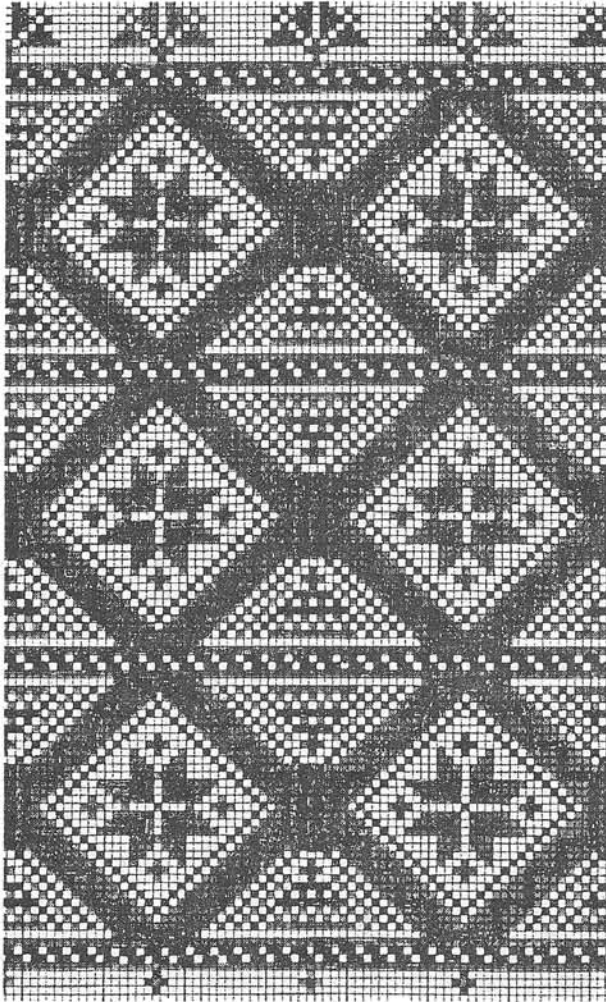
ними стібками стебнівки, мережки, хрестика вишити складні за орнаментом узори і підібрати таке поєднання різних кольорових відтінків ниток, що вони своєю веселкою, в гармонійному узгодженні з тлом, образно декорують весь ансамбль жіночого одягу. Вишивка на кольоровому фоні в модерних ансамблях одягу — творчий успіх вишивальниці. Бо ж вона зуміла переконливо продуманими акцентами вишивки передати найхарактерніші ознаки, згідно з якими поповому зазвучала вишивка Волині, Полісся, Бойківщини та інших регіонів України.

Загородня-Трачук О. Фрагмент вишивки за мотивом взірця з м. Здолбунів Рівненської обл. (XIX ст.)

У 1975 р. Ольгу Іванівну обрали музейно-мистецькою референткою одного з відділів Союзу Українок Америки у Нью-Йорку. З властивою їй енергією вона включилась в роботу Українського музею Нью-Йорка по впорядкуванню фондів, комплектуванню музейних збірок. Їїдила по різних штатах Америки, збирала в українських громадах архівні матеріали про першу еміграцію українців до Америки, фотографії. Та головну увагу приділяла збиранню вишивок. Її пошуковий успіх — віднайдення і опрацювання давніх київських галтів збірок Катерини Нижанківської та 40 писанок з архаїчними мотивами — Богинею Берегинею, деревом життя, оленями, кіньми, розетками тощо. Стараннями Ольги Іванівни була придбана в 1980 р. винятково цінна колекція вишивок Волині у

професора Павла Шумовського, який проживав у Франції.

Загородня-Трачук О. Фрагмент вишивки за мотивом вірця з м. Дубно Рівненської обл. (XIX ст.)

Цю колекцію зібрав і опрацював о.д-р Ю.Шумовський, відомий археолог, дослідник Африки, походженням з Острога Рівненської області. Він зібрав ці фрагменти / понад 500 зразків вишивок / на Волині, Поліссі Рівненської області в 1932-1944 роках. Ольга Загородня-Трачук провела належну консерваційно-очищувальну роботу над цією колекцією, впорядкувала її за інвентарними номерами. Власне ця колекція основа, джерело нових творчих пошуків вишивальниці. Впродовж більш як 10 років Ольга Загородня-Трачук вивчала народну вишивку Волині, проводила аналогії з вишивкою Київщини, Поділля. Враховуючи це, можна ствердити, що творчий доробок О.Загородньої-Трачук — це своєрідне продовження дослідження вишивок Волині, розпочате в кінці XIX ст. Оленою Пчілкою, зі сторічною різницею в часі. Олена Пчілка опрацьовувала вишивки Волині, Полісся в 1870-х

роках, а Ольга Загородня-Трачук — у 1970-х.

Цінним у творчому доробку вишивальниці є те, що з березня 1978 р. вона систематично подає розроблені дуже детально на правдивій науковій основі узори до журналу "Наше життя". Це своєрідний вихід української народної вишивки на світову арену — пропаганди, популяризації. Люди різних національностей США мають можливість легко відшивати традиційні українські узори, згідно зі своїми помислами застосовувати їх для декорування одягу, тканин інтер'єрного призначення. Важливо, що в розроблених узорах дається детальна наукова атрибуція — звідки походить узір, час, техніка його виконання, орнамент, композиція, колорит і рекомендації щодо розміщення на окремих частинах складних ансамблів одягу.

У 1990-х р. Ольга Загородня-Трачук особливу увагу приділила опрацюванню архаїчних орнаментальних мотивів. За всім цим стоїть настирлива пошукова робота і творча інтерпретація. Вона уважно слідкує за новими публікаціями про українську народну вишивку, за творчістю провідних вишивальниць України. Сердечно вболіває за чистоту, правдивість української народної вишивки, тяжко переживає нюанси фальшу, неправдивості в технічно-орнаментальній мові вишивок різних районів України.

Аналізуючи розроблені нею тисячі і тисячі окремих узорів, можна стверджувати, що, дійсно, вишивальниця вірна глибинним традиціям української народної вишивки. Знає їх, постійно вивчає і творить нові узори на багатющій спадщині.

Музей.

Виставки

12 серпня — 11 вересня 1994 р. Анна КУЛЬЧИЦЬКА (м. Чикаго, США). Вишивка, одяг.

Анна Кульчицька, родом із Львівщини, ще в дитинстві потрапила на чужину і нині проживає у США. Вона — професійний модельєр, захоплюється мистецтвом вишивки. Її твори — моделі одягу та вишивки, з успіхом експонувались на 30-ти виставках в Америці та Канаді. На Україну майстриня привезла свої твори вперше. На виставці експонувались рушники, серветки, сорочки з відтвореними старовинними взорами, характерними для різних регіонів України. Окремий розділ виставки складають вишивки за мотивами орнаментів трипільської та інших давніх археологічних культур. В колекції Анни Кульчицької — розроблені та виконані нею зразки сучасного стилізованого одягу. На експозиції відвідувачі мали змогу оглянути фотознімки колекції одягу княжого часу, створеного майстринею до 1000-літнього ювілею Хрещення Руси-України.

Л. С.